

*Осипенко О.С.
здобувач вищої освіти за освітнім ступенем «магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
Мельник-Шамрай В.В.
к.с.-г.н., доцент кафедри екології та природоохоронних технологій
Державний університет «Житомирська політехніка»*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Станом на 01.01.2023 р. земельний фонд України складає 60 354,8 тис. га, або 5,7 % території Європи, з яких 41,4 млн га складають сільськогосподарські землі. Так, частка сільськогосподарських угідь становить майже 19,0 % від території Європи, а частка ріллі – 27,0 % (32,7 млн га). В Україні на 1 особу припадає 0,90 га, тоді як в Європі в 2 рази менше. Рівень розораності земель в Україні в 1,5 рази більший порівняно з Європою. До земель України належать усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами, які за основним цільовим призначенням поділяються на категорії [1, 3]. Основна частка земельної площі це сільськогосподарські угіддя – 70,8 %, лісових угідь в 4 рази менше, а забудованих земель і земель зайнятими водними об'єктами в 4 рази менше порівняно з лісовими угіддями. У структурі сільськогосподарських земель переважає рілля – 55,8 %, пасовищ і сіножатих менше відповідно в 6,0 % та 14,0 % разів порівняно з ріллею, а частка багаторічних насаджень та перелогів не перевищує 1,5 %.

Стан земель України викликає занепокоєння, адже не відповідає їхньому продуктивному потенціалу та вимогам раціонального природокористування. Знана частка земель перебуває в господарському обігу, що призвело до порушення екологічного стану довкілля та стійкості ландшафтів. Багато земель піддаються водній та вітровій ерозії, техногенному забрудненню, дегуміфікації, руйнуванню структури ґрунту. Внаслідок цих негативних процесів має місце порушення родючості ґрунтового покриву, що обумовлює падіння ефективності екологічного землекористування.

Сучасне ефективне використання земель полягає у забезпеченні балансу між економічними та екологічними показниками. Саме отримання економічної вигоди від землекористування має забезпечуватися раціональним використанням, охороною та відтворенням земельних ресурсів. Таке ефективне використання земельних ресурсів має забезпечуватися на всіх рівнях. Тому, необхідно вдосконалити механізм управління, шляхом залучення державної підтримки та контролю у сфері управління земельними ресурсами.

Управління земельними ресурсами – це систематичний, свідомий, цілеспрямований вплив держави і суспільства на раціональне використання землі через ринкові земельні відносини [2]. Отже, управління земельними ресурсами охоплює землевпорядкування території й землеустрою господарств, формування раціонального розподілу земель між галузями господарського комплексу, заходи щодо ефективного використання та охорони земельних ресурсів. Для ефективного використання земельних ресурсів необхідно змінити сучасну систему землекористування. Оновлена система землекористування має базуватися на поєднанні екологічного, економічного, соціального, технологічного і правового аспектів взаємодії щодо раціонального використання земельних ресурсів.

Використання земель може бути підвищене за рахунок: раціональної обробки ґрунтів, регулювання водного, теплового, повітряного та поживного режиму ґрунтів, захисту ґрунтів від різних видів ерозії (в першу чергу, вітрової та водної), вапнування кислих та гіпсування засоленних ґрунтів, збереження та підвищення родючості ґрунтів, боротьба з бур'янами, покращення кормових угідь, ведення системи сівозмін, формування екологічно збалансованої раціональної структури угідь.

Використання земельних ресурсів має базуватися на їх екологізації. Охорона та захист земельних ресурсів як цінного компонента довкілля, сприятиме його раціональну використанню. Таке, раціональне використання земельних ресурсів та охорона потребують здійснення постійних моніторингових спостережень. Такі спостереження дадуть можливість завчасно виявляти зміни стану земельного фонду, проводити їх оцінку, розглядати шляхи відтворення та ліквідації негативних наслідків. Крім того, можна буде на перспективу передбачати заходи щодо поліпшення стану земельних ресурсів в регіоні та шляхи їх раціонального використання.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 11.11.2023).
2. Управління земельними ресурсами : конспект лекцій (для магістрів спеціальності 193 Геодезія та землеустрій) / І. С. Глушенкова, Т. В. Анопрієнко, І. В. Кошкалда, О. М. Трегуб; Харків. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 85 с.
3. Мельник-Шамрай В.В. Аналіз стану використання земельного фонду Житомирської області. Екологічні науки : науково-практичний журнал. Видавничий дім «Гельветика», 2023. 5(50). С. 20-24.